

POSTANOWIENIE

Dnia 11 września 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Ewa Stefańska (przewodniczący)

SSN Marek Siwek (sprawozdawca)

SSN Marcin Łochowski

w sprawie ze skargi A. G.

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...)

na przewlekłość postępowania Sądu Apelacyjnego w (...) w sprawie II AKo (...),

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 11 września 2019 r.

I. oddala skargę,

II. zwalnia skarżącego od opłaty oraz od wydatków postępowania skargowego obciążając nimi Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

A. G. wniósł w dniu 13 marca 2019 r. skargę na naruszenie prawa do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki.

Wniósł o:

1) stwierdzenie przewlekłości postępowania w sprawie II AKo (...) Sądu Apelacyjnego w (...) i zlecenie Sądowi rozpoznającemu sprawę odpowiednich czynności w wyznaczonym terminie,

2) przyznanie od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz skarżącego sumy pieniężnej w kwocie 20.000 zł tytułem odszkodowania za przewlekłość postępowania.

W uzasadnieniu skargi wskazał, iż wniosek o wznowienie postępowania w sprawie II Ka (...) Sądu Okręgowego w Z. został przyjęty przez Sąd Apelacyjny w

(...) w dniu 15 października 2018 r. i do dnia wniesienia skargi nie podjęto żadnych czynności w sprawie. Podniósł nadto, że uzyskał informację o przebywaniu na zwolnieniu sędziego oraz niedostarczeniu akt z Sądu Okręgowego w Z. do Sądu Apelacyjnego w (...).

Prezes Sądu Apelacyjnego w (...) w odpowiedzi na skargę A. G. wskazał daty czynności procesowych w postępowaniu będącym przedmiotem skargi, zwracając uwagę na fakt, że wniosek o wznowienie postępowania skarżący złożył w dniu 22 października 2018 r., a akta w przedmiotowej sprawie zostały nadesłane do ww. Sądu przez Sąd Okręgowy w Z. w dniu 21 lutego 2019 r. Podkreślił, że dłuższy czas trwania postępowania zdeterminowany był okolicznościami sprawy związanymi z blisko 4-miesięcznym brakiem akt. Nadto wskazał, że skarżący chciał wznowić postępowanie w sprawie II K (...) Sądu Rejonowego w J., zatem został mu wyznaczony obrońca z urzędu, który wydał opinię o braku podstaw do sporządzenia wniosku o wznowienie postępowania. Następnie poinformowano skarżącego o możliwości ustanowienia obrońcy z wyboru, którego ten nie ustanowił, co skutkowało zarządzeniem o odmowie przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania z uwagi na upływ terminu do usunięcia braków. Z treści pisma Prezesa wynika, że nie zgadza się ze skarżącym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nie jest zasadna.

Na wstępie należy jednak wskazać, iż Sąd Najwyższy uznał, iż skarga wniesiona w niniejszej sprawie przez A. G. jest co do zasady dopuszczalna i podlega merytorycznemu rozpoznaniu. Odmienne stanowisko w kwestii dopuszczalności skargi o stwierdzenie przewlekłości w postępowaniu o wznowienie postępowania karnego zostało natomiast wyrażone w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2019 r. w sprawie I NSP 53/18. Negatywne stanowisko co do dopuszczalności zastosowania przepisów ustawy z 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. z 2018 r., poz. 75, dalej: ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r.) w postępowaniu wznowieniowym karnym wyrażono także w piśmiennictwie (zob. C.P. Kłak, Skarga na przewlekłość

postępowania a Europejska Konwencja Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, Rzeszów 2011 s. 63). Odnosić jednocześnie trzeba, że na gruncie postępowania cywilnego wyrażono z kolei stanowisko o braku podstaw do wykluczenia postępowania wznowieniowego z kręgu postępowań, które mogą być przedmiotem postępowania prowadzonego na podstawie przepisów ustawy z 17 czerwca 2004 r. (zob. M. Romańska, Skarga na przewlekłość postępowania przygotowawczego i sądowego (w:) M. Romańska (red.) Pozainstancyjne środki ochrony prawnej, Warszawa 2013 s. 153-154).

Należy zważyć, iż art. 3 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. określa zarówno podmiot uprawniony do wniesienia skargi w postępowaniu karnym, jak i to, w jakim postępowaniu skarga na przewlekłość postępowania może przez ten podmiot zostać wniesiona. Według punktu 4 tego przepisu jest to postępowanie karne, regulowane zasadniczo przez przepisy Kodeksu postępowania karnego, także zatem znajdujące się w rozdziale 56 tego aktu prawnego. Żaden przepis ustawy z 17 czerwca 2004 r. nie zawiera wyłączenia przepisów wskazanego rozdziału spośród ogólnie określonych w jej art. 3 pkt 4. Nie ulega natomiast wątpliwości, że gdyby wolą ustawodawcy było wyłączenie z zakresu przedmiotowego ustawy z 17 czerwca 2004 r. części postępowań karnych, takie wyłączenie zostałoby w niej wyraźnie zawarte. Tego rodzaju sytuacja zachodzi np. co do postępowania wykonawczego w sprawach karnych (art. 2 pkt 1b ustawy z 17 czerwca 2004 r.), choć zasadniczo w pierwszej kolejności stosuje się w nim przepisy Kodeksu karnego wykonawczego, a dopiero posiłkowo Kodeksu postępowania karnego (art. 1 § 2 k.k.w.)

Zauważyć należy, iż odmienna metoda określenia postępowania, które może podlegać kontroli z punktu widzenia sprawności postępowania, została przez ustawodawcę wykorzystana w zakresie postępowań o przestępstwa i wykroczenia skarbowe oraz postępowań o wykroczenia. W art. 3 pkt 1 i 2 ustawy z 17 czerwca 2004 r. mowa jest bowiem o tym, że skarga o stwierdzenie przewlekłości może być wniesiona w postępowaniu „w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe” oraz „w sprawach o wykroczenia”, co mogłoby wskazywać, iż przedmiotem tych postępowań ma być przestępstwo skarbowe, wykroczenie skarbowe lub wykroczenie, podczas gdy zastrzeżenia takiego nie zawiera art. 3 pkt

4 ustawy z 17 czerwca 2004 r. Nie może to jednak oznaczać zawężenia zakresu postępowania karnego do tych jedynie postępowań, których przedmiotem jest *stricte* kwestia odpowiedzialności karnej, a więc postępowań ze skargi uprawnionego oskarżyciela. Tego rodzaju zawężenie mogłoby prowadzić do wykluczenia np. postępowania kasacyjnego z kręgu postępowań kontrolowanych w trybie przepisów ustawy z 17 czerwca 2004 r., co jest przecież nie do zaakceptowania, o czym będzie jeszcze mowa. Z procesowego punktu widzenia przedmiotem rozpoznania w postępowaniu kasacyjnym jest bowiem wniesiona kasacja, której uwzględnienie skutkuje uchyleniem zaskarżonego orzeczenia, zaś nieuwzględnienie – jej oddaleniem. Należy zatem uznać, iż to art. 3 pkt 1 i 2 ustawy z 17 czerwca 2004 r. należy interpretować szerzej, przy uwzględnieniu art. 3 pkt 4 tej ustawy, a nie odwrotnie. Za takim rozwiązaniem przemawia także określenie kwestii właściwości sądu do rozpoznania skargi o stwierdzenie przewlekłości postępowania, dokonane w art. 4 ustawy z 17 czerwca 2004 r. Mowa tam o właściwości z uwzględnieniem sądu, przed którym toczy się postępowanie, a nie ulega przecież wątpliwości, że postępowanie o wznowienie postępowania karnego toczy się „przed sądem”.

Trzeba także zwrócić uwagę na fakt, że postępowanie ze skargi na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki może mieć za przedmiot postępowanie egzekucyjne (art. 3 pkt 7 ustawy z 17 czerwca 2004 r.). Choć postępowanie to regulują przepisy innej gałęzi prawa, wątpliwe byłoby, żeby ustawodawca dopuścił z jednej strony kontrolę postępowania egzekucyjnego cywilnego z punktu widzenia przewlekłości postępowania (a więc postępowania, którego regulacje służą wykonaniu orzeczenia), natomiast wyłączył z tej kontroli postępowanie o wznowienie postępowania karnego, mogące przecież prowadzić do reaktywacji postępowania w jego głównym nurcie, tj. odpowiedzialności karnej.

Za stanowiskiem wykluczającym karne postępowanie wznowieniowe z kręgu postępowań, w trakcie których może być wniesiona skarga na przewlekłość postępowania nie przemawia również treść art. 1 ust. 3 ustawy z 17 czerwca 2004 r., według którego przepisy ustawy stosuje się zgodnie ze standardami

wynikającymi z Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1991 r., poz. 284, z późn. zm.). Takie zastrzeżenie oznacza bowiem, że regulacje wskazanej Konwencji powinny wyznaczać pewien standard czasu trwania postępowania, a nie że wykładnia zawartych w niej przepisów ma znaczenie do określenia katalogu postępowań, które mogą być kontrolowane z punktu widzenia sprawności postępowania. Nie może zatem mieć znaczenia to, że Europejski Trybunał Praw Człowieka stwierdził, iż do postępowań, których przedmiotem jest wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym orzeczeniem, nie mają zastosowania gwarancje, o których mowa w art. 6 EKPC, z tego też względu nie musi istnieć środek prawny przeciwko ich naruszeniu (zob np. wyrok ETPCz z 3 października 2000 r. w sprawie Löfner przeciwko Austrii, skarga nr 30546/96, LEX nr 76711). Stanowisko Trybunału o tym, że nie musi istnieć określony środek prawny w prawie krajowym nie oznacza, że środek taki nie istnieje, czy też że nie może istnieć.

Należy także podkreślić, iż za wykluczeniem postępowania o wznowienie postępowania karnego z zakresu przedmiotowego ustawy z 17 czerwca 2004 r. nie przemawiają względy funkcjonalne, ani ustrojowe. Pomimo, iż przedmiotem postępowania o wznowienie postępowania karnego zasadniczo jest stwierdzenie przesłanek z art. 540 i 540a k.p.k., należy dostrzec, iż sąd orzekający w kwestii wznowienia może ingerować w treść rozstrzygnięcia merytorycznego dotyczącego odpowiedzialności karnej skazanego. Z art. 547 § 2 i 3 k.p.k. wynika bowiem, że orzekając o wznowieniu postępowania sąd uchyla zaskarżone orzeczenie i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania, może jednak też wyrokiem uniewinnić oskarżonego. Nie ulega zatem wątpliwości, że skutkiem wznowienia postępowania może być także orzekanie *stricte* co do zarzuczonego przestępstwa, które zasadniczo ma miejsce w postępowaniu głównym, zainicjowanym skargą uprawnionego oskarżyciela.

Końcowo już tylko trzeba wskazać, że ustawodawca założył, że przepisy ustawy mają zastosowanie do postępowania przed Sądem Najwyższym, co wynika zarówno z art. 4 pkt 2 ustawy z 17 czerwca 2004 r., jak i art. 26 ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2019 r., poz. 825). Jeżeli chodzi o postępowanie karne, Sąd Najwyższy wyjątkowo rozpoznaje sprawę

„o przestępstwo”, w ścisłym znaczeniu tego słowa. Dzieje się tak np. w sytuacji, gdy stosownie do treści art. 441 § 5 k.p.k., przejmie sprawę do swego rozpoznania, po przekazaniu mu do rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego. W zdecydowanej większości wypadków Sąd Najwyższy orzeka w postępowaniach nadzwyczajnych, jakimi są postępowanie na skutek wniesienia kasacji, czy właśnie postępowanie o wznowienie postępowania. Nie ma natomiast normatywnych podstaw do wnioskowania, by ustawodawca wykluczył jedną kategorię najczęściej występujących postępowań z kręgu tych, których sprawność postępowania kontrolowana jest w trybie ustawy z 17 czerwca 2004 r. Konsekwentnie bowiem wykluczenie postępowania o wznowienie postępowania karnego z zakresu tej ustawy musiałoby bowiem obejmować postępowania wznowieniowe prowadzone przed sądem apelacyjnym (jak w niniejszej sprawie), jak i postępowania wznowieniowe prowadzone przed Sądem Najwyższym. Gdyby natomiast wykluczyć z katalogu postępowań prowadzonych przed Sądem Najwyższym, w których może być wniesiona skarga na przewlekłość postępowania, wszystkie postępowania nadzwyczajne, okazałoby się, że normy określające choćby właściwość tego Sądu do rozpoznania takich skarg byłyby normami pustymi.

Reasumując należy stwierdzić, iż wszystkie metody wykładni prowadzą do wniosku o tym, że postępowanie o wznowienie postępowania karnego jest postępowaniem, w którym strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w jego toku nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy z 17 czerwca 2004 r.

Odnosząc się natomiast merytorycznie do żądań skargi należy wskazać, iż nie zasługują one na uwzględnienie, gdyż w sprawie będącej jej przedmiotem nie doszło do przewlekłości postępowania.

Według art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego. Zgodnie

natomiast z treścią art. 2 ust. 2 ustawy dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie.

Uwzględnienie tych kryteriów w kontekście czynności procesowych, jakie były podjęte przez Sąd Apelacyjny w (...), w żadnym razie nie wskazuje na przewlekłość postępowania w sprawie II AKo (...).

Wniosek o wznowienie postępowania w sprawie II Ka (...) Sądu Okręgowego w Z. wpłynął do Sądu Apelacyjnego w (...) w dniu 22 października 2018 r. Następnie w dniu 24 października 2018 r. doszło do losowania sędziego referenta, zaś w dniu 21 listopada 2018 r. Sąd Apelacyjny w (...) zwrócił się do Sądu Rejonowego w J. o nadesłanie akt sprawy II K (...). W dniu 30 listopada wpłynęła odpowiedź, iż akta znajdują się w Sądzie Okręgowym w Z.. W dniu 2 stycznia 2019 r. oraz 30 stycznia 2019 r. ponownie Sąd Apelacyjny w (...) zwrócił się z prośbą o przesłanie przedmiotowych akt. W dniu 21 lutego akta sprawy II K (...) wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w (...). W dniu 21 marca 2019 r. wydano zarządzenie o wyznaczeniu obrońcy z urzędu dla A. G., o czym został on powiadomiony dnia 29 marca 2019 r. W dniu 25 kwietnia 2019 r. do Sądu Apelacyjnego w (...) wpłynęła opinia obrońcy z urzędu o braku podstaw do sporządzenia wniosku o wznowienie postępowania karnego, o czym A. G. został poinformowany dnia 9 maja 2019 r. wraz z pouczeniem o tym, że brak doręczenia w ciągu 7 dni wniosku o wznowienie postępowania sporządzonego i podpisanego przez profesjonalnego pełnomocnika będzie skutkowało odmową przyjęcia wniosku. W dniu 14 maja 2019 r. do Sądu Apelacyjnego w (...) wpłynął wniosek skarżącego o wydanie nowej opinii. Skarżący nie ustanowił pełnomocnika z wyboru, wskutek czego w dniu 30 maja 2019 r. wydano zarządzenie o odmowie przyjęcia wniosku.

Nie ulega zatem wątpliwości, że opisany przebieg postępowania prowadzi do wniosku, że w ramach organizacyjnych Sądu Apelacyjnego w (...) zostały podjęte niezbędne czynności, zmierzające do zapewnienia możliwie prawidłowego biegu spraw rozpoznawanych w tym Sądzie. Realizowane w czasie trwania postępowania czynności były adekwatne do jego rodzaju i charakteru. Czynności te doprowadziły do takiego stadium procesu, w którym dalszy bieg sprawy zależał wyłącznie od

skarżącego. W sytuacji, gdy ten nie ustanowił pełnomocnika z wyboru sprawa nie otrzymała dalszego biegu.

Należy zarazem podkreślić, iż nawet sam czas trwania przedmiotowego postępowania nie uzasadnia wniosku o istnieniu jego przewlekłości. Choć ustawa nie określa wyraźnie, jaki okres oczekiwania na rozpoznanie sprawy należy uznać za nieuzasadnioną zwłokę, to w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmowano, że o przewlekłości postępowania można zasadniczo mówić w przypadku beczynności sądu polegającej na niewyznaczeniu rozprawy, która trwa co najmniej 12 miesięcy (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2005 r., III SPP 96/05, OSNP 2005 nr 23, poz. 384; z dnia 16 marca 2006 r., III SPP 10/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 120 oraz z dnia 21 marca 2006 r., III SPP 13/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 121 oraz z 14 marca 2007 r., III SPP 3/07, LEX nr 979621).

Uwzględniając ten okres, który nie ma zresztą charakteru bezwzględny należy dostrzec, że wniosek o wznowienie postępowania wpłynął do Sądu Apelacyjnego w (...) w dniu 22 października 2018 r., a ostatnie zarządzenie w sprawie wydano 30 maja 2019 r. W tych okolicznościach nie sposób stwierdzić, aby w postępowaniu tym doszło do przewlekłości postępowania, skoro trwało ono nieco ponad siedem miesięcy. Należy podkreślić, że we wskazanym czasie podjęto szereg działań, opisanych wyżej, zmierzających do rozstrzygnięcia sprawy. Wprawdzie w postępowaniu karnym, którego przedmiotem jest wznowienie postępowania sąd nie orzeka na rozprawie, której przeprowadzenie ma charakter sformalizowany, a na posiedzeniu, zaś powołane wyżej judykaty odnoszą się do wyznaczenia rozprawy, okoliczność ta, zważywszy na czas trwania postępowania w sprawie II AKo (...), nie ma znaczenia o tyle, że i tak nie toczyło się ono nadmiernie długo.

W oparciu o art. 623 k.p.k. w zw. z art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. Sąd Najwyższy zwolnił A. G. z obowiązku uiszczenia opłaty od skargi. Skarżący jest pozbawiony wolności, zaś ze złożonego wniosku wynika, iż nie posiada środków na jej uiszczenie. Te same względy skutkowały zwolnieniem skarżącego od wydatków niniejszego postępowania, stosownie do treści art. 624 § 1 k.p.k. w zw. z art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji postanowienia